

CORK 2.0.

05/09/2016

Dyskutując przyszłość WPR należy wykorzystać jej bogaty dorobek i różnorodne doświadczenia. Warto podkreślić, że reformy, zmiany w funkcjonowaniu WPR miały charakter ewolucyjny i służyły jej dostosowywaniu do wymogów bieżących i nowych, pojawiających się wyzwań przed sektorem rolnym. Po spełnieniu podstawowego wymogu zapisanego w Traktatach Rzymskich dotyczącego powszechnego dostępu do żywności WPR poszerzała swój zakres działalności, a przede wszystkim musiała uwzględnić zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne, co naruszało osiągnięta przez nią w ujęciu okresowym stabilność wewnętrzną.

Do głównych czynników, które w istotny sposób wpływały na charakter WPR należa:

- po pierwsze rozszerzenia UE, a szczególnie duże rozszerzenie w pierwszej dekadzie lat 2000,
- po drugie światowe uwarunkowania zewnętrzne, szczególnie te związane z liberalizacją handlu następujące w wyniku procesów globalizacyjnych.
- po trzecie nasilające się wyzwania środowiskowe, w tym klimatyczne.

Jednocześnie systematycznie poprawiało się bezpieczeństwo żywności, tak w zakresie jej dostępności jak i jakości i standardów. Wydaje się, że z celów WPR zawartych w Traktatach Rzymskich najsłabiej zrealizowany został ten związany z zapewnieniem właściwych dochodów dla rolników.

Rolnictwo jest specyficznym działem gospodarki związanym przestrzennie z ziemią, i pomimo nowych technologii to, to powiązanie w sposób istotny wpływa na jego funkcjonowanie. Trudne jest przemieszczanie produkcji rolnej, tak jak ma to miejsce w przemyśle, gdzie fabryki często zmieniają lokalizacje, choć coraz częściej pojawiają się również przypadki przenoszenia produkcji rolnej w związku z lepszymi warunkami naturalnymi, dostępnością tańszej energii, dostępem do wody czy tańszej siły roboczej. Stąd tak ważne są relacje pomiędzy rolnictwem a obszarami wiejskimi. Warto zastanowić się na ile można rozpatrywać problemy rolnictwa bez obszarów wiejskich? W jakich uwarunkowaniach są one bezwzględnie powiązane, a kiedy są coraz mniej zależne? W przeszłości, kiedy na wsi zamieszkiwała znaczona część ludności rolnictwo było nie tylko podstawą jej funkcjonowania ale także sposobem życia. Przy dużej liczbie mieszkańców wsi głównym miejscem zatrudnienia było rolnictwo, przez co dominował system rolnictwa drobnego produkującego głównie na własne potrzeby a tylko w części towarowego. Urbanizacja, rozwój miast spowodowały zwiększenie liczby zamieszkującej tam ludności przy jednoczesnym jej zmniejszeniu na obszarach wiejskich, co doprowadziło do spadku zatrudnienia w rolnictwie. W Unii nadal występują duże różnice w poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi. Dotyczą one głównie infrastruktury. Różnice te z czasem się zmniejszają ale nadal występuje duże różnice pomiędzy poszczególnymi krajami. Kwestia ta nabiera dodatkowego znaczenia wraz z kolejnymi rozszerzeniami Unii. Tradycyjnie rozwój obszarów wiejskich traktuje się odrębnie zarówno w badaniach jak i w polityce gospodarczej. W rzeczywistości obszary wiejskie i miejskie są bardziej zintegrowane gospodarczo i funkcjonalnie. Pogłębienie tej integracji jest źródłem obopólnej korzyści. Dlatego tak ważne są współpraca i powiązanie z obszarami wiejskimi jako

istotnego czynnika podnoszącego poziom zrównoważonego rozwoju terytorialnego. Oddzielnym zagadnieniem jest rozwój megamiast, który przynosi negatywne skutki społeczne i środowiskowe.

Wspomniane zmiany w liczbie ludności na wsi skutkowały wzrostem znaczenia maszyn, urządzeń, środków ochrony roślin, nawozów, pasz, a także specjalistycznych usług. Aby ograniczyć dalszy odpływ ludności z obszarów wiejskich i z rolnictwa należy postawić na poprawę poziomu życia i dochodów z pracy do warunków miejskich czy tych występujących w innych sektorach gospodarki. Stąd bardzo słuszne były decyzje o rozbudowaniu zakresu WPR o elementy rozwoju obszarów wiejskich. Przyczyniły się one do eliminacji części opóźnień rozwojowych na wsi, a także uzupełnione zostały zbyt małe alokacje innych funduszy na ten cel. Fundusze regionalne, spójności i inne w sposób niewystarczający wpływały na zapewnienie spójności terytorialnej, gospodarczej i społecznej obszarów wiejskich, a także ochronę środowiska na wsi. Pamiętajmy o dominującym udziale obszarów rolniczych i leśnych oraz całości obszarów wiejskich w ogóle terytorium Unii.

Rolnictwo to nie tylko produkcja artykułów rolnych ale też surowców dla przemysłu oraz wytwarzanie odnawialnych źródeł energii. Sektor rolny ma także znaczny wpływ na ochronę środowiska, wytwarza różne dobra publiczne, ma istotny wpływ na utrzymanie bioróżnorodności. Potrzebuje jednocześnie dostępu do szeregu usług, w tym specjalistycznych oraz coraz więcej bardzo nowoczesnych środków produkcji, co ma istotny wpływ tak na rozwój przemysłu jak obszarów wiejskich.

Analiza dorobku i doświadczeń II filara WPR każe zastanowić się na ile i w jakiej części ma on służyć sprawom rolnictwa, na ile środowiska, a na ile rozwojowi obszarów wiejskich, tj. głównie tworzeniu miejsc pracy, poprawie

infrastruktury technicznej, w tym szczególnie informatycznej, a także działaniom z obszaru kultury, rozwiązywania problemów społecznych czy edukacyjnych. Stosunkowa skromność przeznaczonych na II filar środków, wynikająca też ze zmniejszenia całości budżetu WPR w perspektywie finansowej 2014-2020 wpływa na ograniczenia zakresu jego funkcjonowania. Jest to jedno z podstawowych pytań, na które musimy sobie dzisiaj odpowiedzieć.

Jest zrozumiałe, że ministrowie rolnictwa chcą wykorzystać środki z II filaru na wzmocnienie sektora rolnego, choćby w obszarze innowacji, modernizacji, wsparcia młodych rolników, problemów środowiskowych, zmniejszania ryzyka wahań cenowych i dochodowych, funkcjonowania rolnictwa na obszarach trudnych oraz rozwiązywania problemów leśnictwa. Przeczekali mniej tych środków na typowy rozwój obszarów wiejskich. Nowe, ciekawe doświadczenia programu Leader wymagają dokładnej analizy i oceny – jego dorobek może być wykorzystany w opracowywaniu nowego podejścia do polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Musimy zakładać, że będzie rosło uzależnienie rolnictwa europejskiego od wspomnianych uwarunkowań zewnętrznych wynikających z rynku globalnego. Stąd tak ważne są porozumienia handlowe. Należy podkreślić, że jest bardzo trudno zapewnić w nich odpowiednie warunki dla handlu artykułami rolno-spożywczymi. Spełnienie wymogów konkurencyjności wobec rynków trzecich będzie prowadziło do koncentracji produkcji rolnej i wzrostu jej skali, a w praktyce do uprzemysłowienia. Gdy dołożymy do tego starzenie się rolników i zmniejszająca się liczba młodych rolników oraz spadające dochody rolnicze, to widać skalę wyzwań, które musimy podjąć w nowej WPR.

Potrzebne są m.in. rozwiązania legislacyjne na rzecz walki z nieuczciwymi praktykami wobec rolników w ramach łańcucha dostaw żywności, którzy ponoszą największe koszty związane ze spadkiem cen.

Rolnictwo i wieś w Europie są bardzo zróżnicowane, tak w sferze produkcji, tradycji, poziomu rozwoju, co także w sposób istotny będzie wpływać na możliwe instrumenty przyszłej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Musi być ona realizowana przy większej synergii różnych funduszy, wspólnie z instytucjami rozwoju regionalnego i lokalnego. Ważne jest nowe podejście do kwestii instrumentów finansowych w realizacji WPR, w które tak bardzo zaangażował się Pan Komisarz Hogan, m.in. organizując konferencje na ten temat w Dublinie w ubiegłym roku.

Na koniec warto zaznaczyć, że nowe rozwiązania ustrojowe, głównie związane z Traktatem Lizbońskim wzmocniają pozycję Parlamentu Europejskiego. Prace nad reformą WPR na okres 2014-2020 były czasem zbierania doświadczeń, zdobywania należnej pozycji i wpływu na kształt tej reformy należnych Parlamentowi. Koncząc chce wyrazić zadowolenie, że nasza Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi Parlamentu Europejskiego, ale nie tylko, będzie mogła korzystać z dorobku tej konferencji, która ma przecież wielką renomę.